

P. K.

**"Kielce i kielczanie w czasie
rewolucji 1905–1907 roku", Barbara
Szabat, Kielce 2009 : [recenzja]**

Z Dziejów Regionu i Miasta : rocznik Oddziału Polskiego Towarzystwa
Historycznego w Skarżysku-Kamiennej 1, 173-174

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Barbara Szabat,
Kielce i kielczanie w czasie rewolucji 1905–1907 roku,
Kieleckie Towarzystwo Naukowe,
Kielce 2009, ss. 310, il. 11

Kielce nie należały do dużych miast Królestwa Polskiego początku XX w. Jednak nie wielkość demograficzna wpływała na istotną rolę, jaką odegrali jego mieszkańcy w wydarzeniach lat 1905–1907. Decydujące bowiem znaczenie w trakcie przełomowych wydarzeń mierzone jest bowiem nie tylko masowością podejmowanych działań, ale również, a może przede wszystkim ich jakością. Intuicyjnie da się wyczuć, że jest to motto przyświecające autorce książki mimo, iż nie zostało przez nią wyartykułowane we wstępie. Analiza treści poszczególnych rozdziałów może pomóc w odpowiedzi, czy zamiar ten został spełniony.

W pierwszym przedstawiono Kielce w przededniu rewolucji. Liczyły nieco ponad 25 tys. mieszkańców, z czego prawie 27% to Żydzi, a ponad 3 tys. Rosjanie – co wiązało się z obecnością garnizonu rosyjskiego i gubernialnego charakteru miasta (duża liczba urzędników i żandarmów). Centrum guberni były od 1867 r. W mieście działały 23 fabryki zatrudniające 630 robotników, ale rytm życia ekonomicznego nadawały liczne warsztaty rzemieślnicze (niespełna 300) i handel (ponad 100 sklepów, targi i jarmarki). Bardzo słabo przedstawiał się stan edukacji. Ponad połowa mieszkańców była analfabetami, życie kulturalne miasta było bardzo ubogie. Na ten obraz należy nałożyć jeszcze kryzys gospodarczy.

W drugim scharakteryzowano pierwszy etap rewolucji w Kielcach. Zaczęło się od strajku szkolnego 3 lutego 1905 r. o godzinie 10. Później strajkowali kolejarze, w lipcu miały miejsce wielkie manifestacje, przez całą jesień wrzało w kieleckich szkołach, strajkowali robotnicy. Swój udział miały w tym wszystkie obecne w Kielcach siły polityczne. Po raz pierwszy 11 listopada 1905 r. społeczeństwo Kielc wykazało się wielką determinacją i lokalnym patriotyzmem uniemożliwiając rosyjską prowokację w postaci pogromu żydowskiego.

Trzeci rozdział to opis wydarzeń z 1906–1907 r. ze szczególnym zarysowaniem wiodącej roli PPS. Wciąż miały miejsce strajki, manifestacje, wiece, akcje bojowe na kolei iwangrodzko-dąbrowskiej, nasilała się walka o język polski w szkołach i urzędach.

Bardzo ważne zagadnienia poruszono w rozdziale czwartym, mianowicie wpływ rewolucji na aktywność społeczną kielczan. Przede wszystkim uruchomiono kursy dla analfabetów, czytelnice i biblioteki, powstało miejscowe koło Polskiej Macierzy Szkolnej, wydawano postępowe gazety, aktywne w pracy społeczno-oświatowej były kobiety (występujące także z własnymi postulatami – równouprawnienia), powstały związki zawodowe. Wraz z upadkiem rewolucji większość tych inicjatyw zamarła.

Rozdział piąty to opis wydarzeń rewolucyjnych i akcji bojowych po upadku rewolucji. Znajdujemy w nim mnóstwo ciekawych informacji o charakterze biograficznym, dotyczących także szeroko rozumianej Kielecczyny.

Wykorzystanie obszernej bazy źródłowej, znajomość i rzetelność w prezentowaniu realiów omawianej epoki, olbrzymia ilość szczegółów, charakterystyka zachowań społeczności, motywów podejmowanych działań, wszystko to sprawia, że książkę czyta się z zainteresowaniem, a odpowiedź na pytanie postawione we wstępie niech zostanie dla uważnych Czytelników. Warto dodać, że na kartach książki znajdziemy wielu mieszkańców i robotników z osad, które wchodzi w obręb obecnego Skarżyska-Kamiennej.

P.K.